

PABO-taaltoets nekt allochtonen, mbo'ers en 'buitengewesten'

Op basis van afspraken tussen OCW en HBO-raad moeten aankomende pabo-studenten sinds 2006 een selectieve reken- en taaltoets afleggen.¹ Als ze deze CITO-toetsen, ook na herkansingen tijdens het eerste studiejaar, niet gehaald hebben, worden ze via het Bindend Studieadvies uit de opleiding verwijderd. Na een proefjaar (2006/07) wordt met ingang van 2007/08 ook de taaltoets door alle opleidingen in volle gestrengheid toegepast. Maar de Hogeschool Rotterdam heeft onlangs een jaar uitstel gekregen, om te voorkomen dat 70% van de allochtone studenten aan het eind van dit studiejaar voor de bijl gaat vanwege het feit dat ze de taaltoets (of de rekentoets) niet gehaald hebben (Profielen 9/4/2008, De Volkskrant 11/4/2008).^{2,3} De zakslaaggrens van de taaltoets ligt op het niveau dat de beste 10% van de vierdeklassers op de havo weet te bereiken; en de rekentoets is genormeerd op het niveau dat de beste 20% van de leerlingen op de basisschool (de aanstaande havisten en vwo'ers) weet te bereiken.

De Rotterdamse pabo-studenten krijgen dus twee jaar om hun taalniveau op te vijzelen. Aangezien 65% van de Rotterdamse basisschoolleerlingen allochtoon is, wil men daar ook een flink percentage allochtone leerkrachten hebben. Momenteel is slechts één op de drie aankomende pabo-studenten in Rotterdam allochtoon. Bij handhaving van de strenge taaltoets in het eerste studiejaar zou slechts één op de tien gediplomeerden van de Rotterdamse pabo allochtoon zijn.

De Hogeschool Rotterdam is dus blij met deze dispensatie, maar jammergenoeg geldt deze uitsluitend voor het instroomcohort 2007. 'We hebben toestemming voor één jaar, maar volgend jaar is het probleem precies hetzelfde', verwacht Gerard van Drielen, bestuurder van de Hogeschool Rotterdam. Het probleem kan alleen worden verholpen door structurele verbetering van het taalonderwijs Nederlands in het basisen voortgezet onderwijs en in het mbo, of door het invoeren van een schakeljaar ten dienste van a.s. pabo-studenten die dat nodig hebben.

Staatssecretaris Van Bijsterveld laat weten dat deze dispensatie alleen voor de Hogeschool Rotterdam geldt en uitsluitend voor het instroomcohort 2007 aldaar, aangezien het volgens haar om 'zeer specifieke omstandigheden' gaat. Maar zijn die omstandigheden zo specifiek? Laten we eens kijken naar het pabo-instroomcohort 2005:⁴

- Van de bijna 11.000 studenten van het pabo-instroomcohort 2005 was 8,5% niet-westers allochtoon.
- Van de 890 niet-westers allochtone instromers was 68% ingeschreven bij één van de volgende hogescholen in de Randstad: Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool IPABO (Amsterdam/Alkmaar), Hogeschool Rotterdam, Haagse Hogeschool, Hogeschool Utrecht, Hogeschool InHolland.
- Van de 3450 studenten die in 2005 aan de zojuistbedoelde pabo-opleidingen begonnen, was 17,5% niet-westers allochtoon; bij de Hogeschool van Amsterdam en de Haagse Hogeschool lag dit percentage boven de 25%.
- Van de 834 niet-westers allochtone instromers vertrok 52% in of binnen één jaar onverrichterzake uit de opleiding.⁵

We moeten concluderen dat hier niet sprake is van een incidenteel Rotterdams probleem, maar van een structureel probleem dat voor de gehele Randstad en eigenlijk voor heel Nederland geldt. Allochtonen zijn geporteerd voor het leraarsberoep, maar de pabo's zijn niet bereid en in staat om hen daartoe op te leiden.⁶ Door de selectieve taaltoets wordt dit probleem alleen maar erger: de taaltoets blijkt (bedoeld of onbedoeld) te fungeren als een drastisch selectie-instrument om allochtonen uit de pabo-opleiding en uit het leraarsberoep te weren.

Overigens moet gevreesd worden dat de *rekentoets* in dezelfde richting werkt. Het is een computertentamen, waarbij een vraag fout wordt gerekend als men niet binnen twee minuten het goede antwoord geeft. Men wordt dus mede op snelheid getoetst. En als men niet voldoende taalvaardigheid heeft om de vraagteksten in één oogopslag te begrijpen, is men dan in het nadeel.

Daar komt bij dat de kwaliteit van de rekentoets dubieus is: de toets is opgezet als een diagnostische plaatsingstoets (wat moet nog worden bijgespijkerd?), terwijl hij gebruikt wordt als een selectieve presattietoets (hoor je wel thuis in deze opleiding?). Van zo'n selectietoets mag worden geëist dat hij met name op het grensgebied tussen slagen en zakken een hoge validiteit heeft.

Hierboven hebben we het over de allochtonen gehad, ongeacht de vraag of ze uit het mbo of uit havo/vwo naar de pabo doorstromen. Maar afgezien van de etnische herkomst is er een tweede probleem met de

taal- en rekentoets: één op de drie aankomende pabo-studenten is uit het mbo afkomstig en zij scoren uitermate slecht op de taal- en rekentoets. Zij kregen aan het eind van de basisschool een vmbo- of mavo-advies omdat ze relatief slecht in taal en rekenen waren. In het vervolgonderwijs hebben ze hun taalachterstand op de havisten en vwo'ers niet volledig ingelopen, ondanks de inspanningen die het voortgezet onderwijs en het mbo daartoe geleverd hebben. En hun rekenachterstand bleef bestaan, want in het vervolgonderwijs wordt wel aan wiskunde gedaan, maar in veel mindere mate aan rekenen (daar heb je immers een zakcalculator voor).

Eén groep mbo-abituriënten vergt bijzondere aandacht van de Nederlandse onderwijspolitiek: de bezitters van het diploma Onderwijsassistent (mbo-4). Zoals iedere bezitter van een mbo-diploma hebben ze het recht door te stromen naar de pabo-opleiding. Maar zij hebben geen keus, want de opleiding tot onderwijsassistent blijkt een fuik te zijn die nergens anders toe leidt. Er is namelijk geen vraag naar onderwijsassistenten (behalve enigermate in het speciaal onderwijs). In arren moede kloppen ze bij de pabo aan om leraar in het basis- of speciaal onderwijs te worden.

Wat is het aandeel mbo'ers in het pabo-instroomcohort en hoe vergaat het de onderwijsassistenten?⁷

- Van de 2000 mbo-studenten die in 2005 het mbo-diploma Onderwijsassistent haalden, stroomden 1600 (79%) naar een pabo-opleiding door. Van deze instromers waren 174 (11%) niet-westers allochtoon.
- Van de bijna 11.000 studenten van het pabo-instroomcohort 2005 kwam 33% uit het mbo. Een kleine helft (14,5%) van deze mbo-instromers had het diploma Onderwijsassistent op zak. En een kwart (8%) van deze mbo-instromers was niet-westers allochtoon.
- Van de mbo'ers die in 2004 de pabo instroomden, vertrok 30% in of binnen één jaar onverrichterzake (en van de jaargang 2002: 38% in of binnen drie jaar),⁸
- Van de allochtone mbo'ers die (in 2006?) de pabo van de Hogeschool Rotterdam instroomden, vertrok 49% in of binnen één jaar onverrichterzake, terwijl dat bij de autochtone mbo'ers 22% was.²

Hoe presteren de mbo-instromers op de taal- en rekentoets?

- najaar 2006 slaagde van de mbo-instromers slechts 15% voor de taaltoets conform de officiële CITO-norm en 25% voor de rekentoets;⁹
- in het gehele jaar 2006/07 slaagde van de mbo-instromers 34% voor de taaltoets conform de officiële CITO-norm en 61% voor de rekentoets;¹⁰
- najaar 2007 slaagde van de nieuwe mbo-instromers 33% voor de taaltoets;¹¹
- najaar 2007 slaagde van de nieuwe mbo-instromers 40% voor de rekentoets.¹²

Het getuigt niet van overmatig pessimisme als we verwachten dat minimaal 50% van de mbo-instromers (cohort 2007) in of binnen één jaar de pabo-opleiding onverrichterzake zal verlaten.

Tot nu toe hebben we het alleen over de mbo'ers en allochtonen binnen de pabo gehad. Maar om het plaatje compleet te maken, moeten we nog de vraag beantwoorden: hoeveel studenten van het *totale* pabo-instroomcohort 2006 vertrokken in of binnen één jaar uit de opleiding?¹⁰

- najaar 2006 slaagde van het totale instroomcohort 30% voor de taaltoets conform de officiële CITO-norm en 50% voor de rekentoets;
- in het gehele jaar 2006/07 slaagde van het totale instroomcohort 50% voor de taaltoets conform de officiële CITO-norm en 70% voor de rekentoets;
- 39% vertrok in of binnen één jaar onverrichterzake, waarvan 34% de taal- en/of rekentoets niet gehaald heeft of anderszins niet voldaan heeft aan de BSA-norm die dat jaar voor voortzetting van de pabo-studie gold;
- najaar 2007 slaagde van het totale instroomcohort-2007 50% voor de taaltoets.¹¹
- najaar 2007 slaagde van het totale instroomcohort-2007 58% voor de rekentoets.¹²

Er zit dus een stijgende lijn in de slaagkansen voor aankomende pabo-studenten, zowel voor de hele groep als voor de mbo'ers daarbinnen. Het is niet bekend of dat komt doordat de zakslaaggrens iets verlaagd is of doordat potentiële studenten die zichzelf een lage slaagkans gaven (allochtonen, mbo'ers) het risico niet hebben aangedurfd en dus niet voor de pabo hebben gekozen. Maar het kan natuurlijk ook dat de pabo-programma's inmiddels verbeterd zijn, zodat studenten die in het najaar niet voor de reken- en/of taaltoets slagen alsnog de nodige ruimte en steun krijgen om zich op de herkansingen voor te bereiden.

Maar de vraag is of dat genoeg zoden aan de dijk zet. Structurele verbetering van het taal- en rekenonderwijs in het basis- en voortgezet onderwijs en in het mbo vergt een tienjarenplan, een inspanning van lange adem. In de tussentijd mag men de allochtonen en de mbo'ers (waaronder de gediplomeerde onder-

wijsassistenten!) niet de dupe laten worden. Wat op korte termijn op landelijke schaal moet gebeuren is:

- verlenging van de termijn waarbinnen men (op straffe van verwijdering uit de opleiding) de taal- en rekenoets moet halen, zoals nu in Rotterdam gebeurt, dan wel verlaging van de zakslaaggrens van de taaltoets, voor alle studenten van het pabo-instroomcohort 2007; en
- verlaging van de zakslaaggrens van de taaltoets, voor alle studenten van het pabo-instroomcohort 2008, dan wel invoering van een schakeljaar voor de aspirant-studenten (met name voor gediplomeerde onderwijsassistenten, andere mbo'ers en allochtonen die dat nodig hebben).⁹

Het is tijd voor een spoeddebat in aansluiting op de kamervragen die OCW deze week met allerlei dooddoeners heeft weggeuifd.¹³ Het gaat om de volgende beleidskeuzes:

a) Heeft de pabo-opleiding alleen maar tot taak om voldoende gediplomeerden voor de arbeidsmarkt af te leveren? Of heeft de pabo bovendien de opdracht eerlijke kansen te bieden voor allochtonen en mbo'ers (waaronder de gediplomeerde onderwijsassistenten) die het onderwijs in willen? Is het, in dat licht, aanvaardbaar dat, mede door de selectieve taaltoets, meer dan 50% van de allochtonen en en meer dan 50% van de mbo'ers die de pabo instromen in of binnen één jaar afvalt? Het is tijd voor noodmaatregelen en niet alleen in Rotterdam!

b) Dient het beginniveau van de pabo-opleiding te worden afgestemd op het eindniveau dat in de havo-opleiding pleegt te worden bereikt? De koninklijke weg naar de pabo loopt via het havo-eindexamen! -- Is het dan redelijk de zakslaaggrens voor de taaltoets voor aankomende pabo-studenten zo hoog te stellen dat hooguit 20% van de kandidaten van het havo-eindexamenkandidaten eraan voldoet? -- Is het redelijk de zakslaaggrens zo hoog te stellen dat de aankomende pabo-studenten in de provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg ('buitengewesten' met weinig allochtonen maar veel dialectsprekers) in het najaar 2007 uitermate slecht scoorden op de taaltoets (40% geslaagd tegen 54% in de overige provincies)?¹¹ -- Ligt het niet meer voor de hand om een zodanige zakslaaggrens voor de taaltoets te kiezen dat 80% van de havo-eindexamenkandidaten ervoor kan slagen? Najaar 2007 slaagde voor de taaltoets slechts 53% van de aankomende pabo-studenten die vanuit de havo waren ingestroomd.¹¹

c) Dient de studielast van de pabo-opleiding (4x1680 uur) te worden afgeleid van de inspanning die de gemiddelde havo-instromer moet leveren om het bachelordiploma te behalen? In dat geval is het redelijk dat de tijd die de gemiddelde havo-instromer nodig heeft om de taal- en rekenoets voor te bereiden en af te leggen *met studiepunten beloond wordt* en dat hem/haar *binnen het reguliere propedeuseprogramma* behoorlijk onderwijs wordt geboden om zich op die toetsen voor te bereiden.

Wes Holleman

weblog onderwijs 12-4-2008

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.minocw.nl/documenten/24556.pdf>; <http://www.minocw.nl/documenten/24556a.pdf>; <http://www.minocw.nl/documenten/4322.pdf>; http://www.hbo-raad.nl/upload/bestand/HBO-Charter_LoRes.pdf; zie ook *Taal- en rekenproblematiek pabo-instromers* (2007), URL: <http://www.minocw.nl/documenten/Bapo163.pdf>.

² D. van Namen, *Pabo-studenten HR krijgen extra jaar voor taal- en rekenoets*. URL: <http://profielen.hro.nl/magazine/?cid=2&aid=483#article484>.

³ Gerard Reijn, *Taaltoets op Rotterdamse PABO pas aan einde tweede jaar*. URL:

http://www.volkskrant.nl/binnenland/article525685.ece/Taaltoets_op_Rotterdamse_pabo_jaar_later.

⁴ <http://www.onderwijsarbeidsmarkt.nl/cijfers-en-trends/2007/wat-is-het-aandeel-allochtonen-in-de-instroom-van-de-pabo/#c854>

⁵ *Waarom stoppen zoveel allochtone studenten met de PABO?* (2007). URL:

http://www.onderwijsarbeidsmarkt.nl/fileadmin/user_upload/uitval_allochtone_students_pabo.pdf.

⁶ Zie ook de discriminatie van allochtone pabo-studenten (en -gediplomeerden?) op de stage- en arbeidsmarkt:

<http://www.onderwijsarbeidsmarkt.nl/actueel/2008/allochtone-pabostudenten-komen-vaak-moeilijker-aan-stageplekken/>.

⁷ *Hoe vergaet het de onderwijsassistent?* (2007). URL:

http://www.onderwijsarbeidsmarkt.nl/fileadmin/user_upload/Hoevergaathetdeonderwassist.pdf.

⁸ *MBO'ers op de PABO* (2006). URL: http://www.paboweb.nl/uploads/mbo_op_de_pabo.pdf.

⁹ <http://www.hbo-raad.nl/index.cfm?i=1286&t=press>

¹⁰ <http://www.hbo-raad.nl/index.cfm?i=1548&t=news>

¹¹ http://www.mboraad.nl/upload/327873_7093_1203002482316-Resultaten_van_de_afnames_van_de_taaltoets-Pabo.pdf

¹² http://www.mboraad.nl/upload/331182_7093_1205850742194-Reken-_en_taalvaardigheden_gaan_vooruit.doc

¹³ <http://www.minocw.nl/documenten/11161a.pdf>; <http://www.minocw.nl/documenten/11171a.pdf>